

Základní škola profesora Josefa Brože, Vlachovo Březí, okres Prachatice

Komenského 356, PSČ: 384 22 IČO: 47258721 tel.: 388 320 215

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Úvod

Základem prevence je:

- Zařazení témat posilování prevence do výuky.

Jedná se především o rozvoj - oblasti zdravého životního stylu (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity)

- oblast společenskovední (komunikace, sociální dovednosti a kompetence)
- oblast přírodovědná (biologie člověka, fyziologie, chemie)
- oblast rodinné a občanské výchovy (tolerance ke zvláštnostem,..)
- oblast sociálně-právní

Například probírání témat - charakteristika kamaráda, volný čas, rodina, osobnosti v dějinách, poučení z historie, životní prostředí, příklady chování z říše zvířat, poznávání jiných kultur,...

- Práce s třídními kolektivy (práce TU, Policií ČR, výjezdy tříd, ...)

Posilování rozvoje sebeúcty, rozvoj sociálních dovedností, posílení sociální odolnosti, nácvik chování vůči protizákonnému jednání, podpora mezilidských vztahů (úcta a respekt), stanovování a respektování limitů vlastních i cizích – rozvoj kázně i sebekázně, zvládání konfliktních situací, vztah k autoritě, ..

- Školní řád – formulace nesouhlasu s manipulací a násilím

Chování žáků

Žáci jsou povinni se zdržet jakýchkoli projevů rasismu, brutality, vandalismu a šikanování spolužáků.

V areálu školy platí přísný zákaz nošení předmětů ohrožujících zdraví spolužáků, nošení, držení či distribuce návykových látek (drog). Dále zde platí přísný zákaz kouření a konzumace alkoholických nápojů. Areálem školy se rozumí školní budova, pozemek a nástupní plocha před hlavním vchodem ohraničená patníkovými zábranami.

Porušení těchto ustanovení bude klasifikováno jako hrubý přestupek proti školnímu řádu.

Zvláště hrubé slovní a úmyslné fyzické útoky žáka vůči pracovníkům školy se vždy považují za závažné zaviněné porušení povinností stanovené § 31, odst. 3) zákona č. 561/2004 Sb.

Práva žáků

Žáci mají právo na dodržování Úmluvy o právech dítěte OSN z 20.11. 1989, zejména že

- dítě nesmí být diskriminováno podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, sociálního původu, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti,
- dítě nesmí být diskriminováno na základě postavení, názorů či přesvědčení rodičů nebo zákonných zástupců,
- dítě má právo svobodně se vyjadřovat ke všem věcem, které se ho týkají,
- dítě má právo svobodně vyhledávat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, pakliže tím neohrožuje bezpečnost, veřejný pořádek, morálku, dobrou pověst či práva jiných,
- kázeň ve škole musí být zajišťována způsobem slučitelným s lidskou důstojností dítěte.

Se svými problémy se mají žáci možnost svěřit vyučujícím, třídním učitelům, výchovnému poradci, a to i prostřednictvím schránky důvěry, umístěné před kabinetem výchovného poradce.

Povinnosti pedagogických pracovníků

Všichni pedagogičtí pracovníci ve své činnosti s žáky důsledně uplatňují zásady výchovy k toleranci, vzájemného soužití lidí různých národností, náboženství, kultur a respektování odlišností jednotlivých etnických skupin.

Pedagogičtí pracovníci se v žádném případě nesmějí k žákům chovat hrubě, používat tělesné tresty či vykázaní z vyučování.

Pedagogičtí pracovníci jsou podle § 31, odst 3) zákona č. 561/2004 Sb., chráněni před zvláště hrubými slovními a fyzickými útoky žáků. “

- Pravidla pro všechny pracovníky školy

- dodržovat stanovené dozory, zvláště pak v ohrožených místech (zadní schodiště, WC, “zavřené třídy“,...)
- včas upozornit TU, vedení školy, ŠMP na podezření z ubližování některému žákovi (příklady přímých i nepřímých znaků šikanování – příloha 1)
- v případě výbuchu násilí se řídit KRIZOVÝM SCÉNÁŘEM
- seznámit se s projevy a stádií šikany - pedagogové
- seznámit se postupem vyšetřování šikany – pedagogové
- pedagogičtí pracovníci si prostudují dostupnou literaturu a odkazy na internetu a budou se dále vzdělávat v problematice šikany, ředitel školy jim umožní účast na vybraných vzdělávacích akcích

Šikana základní pojmy

Definice šikany

Za šikanování se považuje, když jeden nebo více spolužáků ÚMYSLNĚ, OPAKOVANĚ ubližuje druhému (druhým).

Co je a není šikana

Šikana je chování, které splňuje tyto znaky:

- je cílené vůči jedinci nebo skupině žáků (oběti)
- jeho záměrem je oběti ohrožit, ponížít či zastrašit
- je obvykle opakované, často dlouhodobé
- existuje jedinec či skupina, jímž přináší prospěch nebo uspokojení (agresori)
- oběť se neumí bránit a dlouhodobě trpí

Šikanou tedy není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

Kyberšikana

- zasílání výhružných emailů, SMS, výhružky přes Chaz,....
- Vytváření webových stránek, které různými způsoby oběť urážejí a zesměšňují
- rozesílání obrázků, fotografií nebo videí, které oběť zesměšňují a karikují
- Fotografování, nahrávání oběti v nelichotivých situacích bez jeho souhlasu

Jak se bránit kyberšikaně

- nereagovat, tzn. Neodpovídat
- uložit, vytisknout emaily SMS apod. jako důkazní materiál
- nikde neuvádět svou skutečnou identitu, tzn. Věk, adresu, telefon, jméno(přezdívka)
- kontaktovat poskytovatele serveru, ze kterého nám někdo vyhrožuje a nechat mu zanezit přístup
- svěřit se rodičům
- svěřit se učitelům
- ...

Stádia šikanování

1) *Zrod ostrakismu*

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více méně odmítají, nebaví se s ním. Později ho pomlouvají, dělají mu různé drobné „legrácky“.

2) *Fyzická agrese a přitvrzování manipulace*

v zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem,.. V počátcích je i agrese fyzická.

3) *Vytvoření jádra*

Vytváří se skupina agresorů, kteří začínají spolupracovat nikoliv náhodně, ale promyšleně a organizovaně.

4) *Většina přijímá normy*

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě, aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5) *Totalita (dokonalá šikana)*

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Žáci jsou rozděleni na dvě skupiny, nichž jedna má všechna práva a druhá nemá práva žádná.

Přehled projevů onemocnění kolektivu

	Počáteční stadium	Pokročilé stadium
oběť	Otevřeně mluví o tom, co se stalo	Ustrašení, zapírají, svá zranění apod. vysvětlují naprosto nepravděpodobnými výmluvami
Svědkové	Vyjadřují nesouhlas se šikanováním, pravdivě vypovídají	Odmítají vypovídat (bojí se), nic neviděli, neslyšeli, výpovědi působí podezřele
Ostatní členové skupiny	Projevují soucit s obětí a neférovost ubližování silnějším slabším	Oceňují agresory, hledají pro ně polehčující okolnosti

Atmosféra ve skupině	Malá soudržnost, nespolutpráce, omezená svoboda projevu a názoru. Atmosféra přesto ještě živá.	Těžká atmosféra strachu, napětí, nesvobody. Špatně se zde dýchá
-----------------------------	--	---

Vyšetřování šikany

Zdroje informací

- telefonická, osobní informace rodičů o podezření na šikanu
- kategorická žádost rodičů a vyšetření ubližování jejich dítěti
- náhlé provalení výbuchem násilí(často se zraněním)
- upozornění jiným žákem (svědkem), často anonymně
- zcela vyjimečně sdělení samotnou obětí

V ostatních případech musíme spoléhat na vlastní pozorování pedagogů, sledování klimatu ve třídách, vzkazy ve schránce důvěry, výsledky dotazníků,..

Zásady

A

1)Rozhovor s informátory a obětmi – každý zvlášť, děláme písemný zápis, situaci navodíme tak, aby agresori netušili, že vyšetřujeme

2)Ochrana oběti, uklidnění, zabezpečení dozorů až do úplného vyšetření, zajistit bezpečný odchod ze školy.

3)Nalezení vhodných svědků, rozhovor se svědky – opět s písemným zápisem

U otázek se zaměřujeme především na zodpovězení kdo, kdy, kde a jak. Vhodné je se ptát, tak, aby se nenabízela otázka typu ano – ne – nevím(Kde jsi byl, když Lád'a kopal Pepíka? A ne kopal Lád'a Pepíka?

4)rozhovory s agresory(nejprve ovšem zabráníme jejich domluvě)

U agresorů je dobře čelit na výmluvy, že šlo o nehodu např. otázkou: „Jestliže to byla nehoda, tak jak se děti snažily oběti pomoci?“ Na výmluvu, že šlo o legraci otázkou: „Jestliže to byla legrace, smáli se všichni? Jestliže to byla hra, bavila všechny?“

5) Následná péče o oběť – kontakty na odborná zařízení, zjištění péče psychologa,..

B

1) Výchovná opatření vůči agresorům – důtka TU, při opakovaném porušení kázně důtka ředitele školy, v případě zranění nebo psychicky zvláště brutálního jednání snížená známka z chování.

2) Rozhovory s rodiči oběti i agresorů, případné svolání výchovné komise.

3) Jednalo-li se již o pokročilou šikanu, kdy byly hrubě narušeny vztahy ve třídě, pak následuje práce na „revitalizaci“ třídního kolektivu, často je nutná spolupráce dalších odborníků (PPP, SVP, ...). Jedná se o skupinový program

Kompetence:

Žáci

Mají právo žít v bezpečném prostředí bez šikany. Vždy na začátku pololetí jsou seznámeni se školním řádem i Školním programem proti šikanování.

- jsou ubezpečeni v tom, že upozornění na ubližování slabším není žalování
- znovu je jim připomenuto, komu mohou svá pozorování svěřit
- připomeneme jim schránku důvěry

Třídní učitel, pedagogové

1) konfrontace svých pozorování s dalšími kolegy, **konzultace s třídním učitelem**

2) Třídní učitel v každém případě informuje ŠMP (i v případě počáteční šikany), prokonzultuje s ním další postup. Dále se řídí zásadami vyšetřování nebo případ předá ŠMP.

Školní metodik prevence

V případech pokročilé šikany nebo náhlého výbuchu násilí ihned informuje vedení školy, dále postupuje podle zásad vyšetřování

Ředitel

Eviduje všechny případy pokročilé šikany. Umožní ŠMP a TU vyšetřování, např. i zajištěním neplánovaného suplování.

Dále se podílí na jednání s rodiči, svolává výchovnou komisi.

Umožní učitelům další vzdělávání.

Krizový scénář (Co dělat při náhlém výbuchu násilí?)

- 1) Děti i pedagog musí rychle zvládnout šok. Pokud jsou u situace pouze děti, okamžitě seženu nejbližšího pedagoga.

- 2) Okamžité zastavení pokračování násilí. Sám (pedagog) odtrhuji, jedno dítě posílám pro vedení školy, další pro dalšího pedagoga, který za mne převezme třídu, dozor.(Učitel z vedlejší třídy, kolega z kabinetu). V případě, že jde o přestávku, dozory odešlou žáky do svých tříd(zabráníme chaosu, divadlu).
- 3) Ochrana oběti (agresory si odvedlo vedení školy a izolovalo je tak, aby zabránilo domluvě, včetně např. odebrání MT), provedení základního ošetření, případné přivolání lékaře. Projevení empatie vůči oběti, zklidnění v chráněném prostředí – předání TU, rodičům.(pro TU zajištěno na tuto dobu suplování(vedení školy).
- 4) Vedení školy – zajišťuje nezbytné dozory, případné přivolání Policie, lékaře. Dále informuje rodiče oběti.
- 5) ŠMP okamžitě zahájí vyšetřování(výpověď svědků, potom agresorů).
- 6) ŠMP o výsledku vyšetřování informuje vedení školy a společně rozhodnou o dalším postupu.
- 7)“Ošetření“ - zbytku třídy (ŠMP, TU)

Spolupracující organizace

Příslušná Pediatriká oddělení
PPP v Prachaticích
Policie ČR

Literatura

www.minimalizacesikany.cz

www.sikana.cz

http://www.detskaprava.cz/nactileti/letaky_sikana.htm

<http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=384>

<http://proti-sikane.saferinternet.cz/index.asp>

Kolář M.: Bolest šikanování

Kolář M. Skrytý svět šikanování na školách

IPPP: Prevence šikanování na školách (sborník příspěvků)

Parry J., Carrington G.: Čelíme šikanování (sborník metod)

Webster-Doyle T.: Proč mě pořád někdo šikanuje_

Závěr

TU seznámí začátkem každého pololetí děti přijatelnou formou vzhledem k věku se školním řádem a programem proti šikanování.

Na první třídních schůzkách s rodiči probere školní řád (včetně pravidel omlouvání) a seznámí rodiče se Školním programem proti šikanování. Na druhých třídních schůzkách seznámí rodiče se školním MPP.

ŠMP bude informovat pedagogy o konajících se školeních k šikaně, bude průběžně doplňovat knihovničku.

Klima ve třídách bude každoročně sledováno nejen pozorováním, ale i zadáním dotazníku (ankety) ve spolupráci s obvodním metodikem prevence Mgr. Pavlem Klímou.

Přílohy

Příloha 1 – Znaky šikanování

Přímé

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný. žerty
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným nebo pohrdavým tónem
- nátlak na žáka, aby dával peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- příkazy, které dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným nebo pohrdavým tónem a skutečnost, že se jim podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba ani nejsou zvlášť silné, ale oběť je neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout

Nepřímé

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- - při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- Má – li promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- zašpiněný nebo poškozený oděv
- stále postrádá nějaké věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Příloha 2

Leták pro děti

Strkáním hlavy do písku se svých potíží nezbavíš. Trápíš se kvůli šikaně? O šikaně mluvíme, jestliže jeden nebo více spolužáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co je ti nepříjemné, co tě ponižuje, nebo co tě prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci, bije tě. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšíkali si tě.

CHYBA

- není v tobě, ale často ve špatných vztazích celé třídy
- ostatní jsou k tvému trápení lhostejní, nebo mají strach se tě zastat, nebo se dokonce zlomyslně na tvém neštěstí přiživují

PAMATUJ

- nikdo nemá právo ti ubližovat
- strach obrátit se o pomoc je častý a pochopitelný, ale bohužel všechno ještě zhoršuje

OBRAŤ SE

- na rodiče
- TU, výchovného poradce nebo jiného pedagoga, kterému důvěřuješ a svěř se
- můžeš také zavolat linku bezpečí(116 111)
- povinností nás dospělých je tvůj problém řešit
- jedná –li se o opakované potíže, tak na ně většinou děti samy nestačí a často dochází k jejich zhoršování

Leták pro rodiče

1) Nepřehlédněte varovné signály u dítěte, které je šikanováno

- dítě je zaražené, smutné, špatně usíná, nemá kamarády
- často ho bolí hlava, břicho,..
- dochází k výraznému zhoršení prospěchu
- chodí ze školy oklikami, mívá zničené věci, je hladové, i když mělo svačinu
- ztrácí z nepochopitelných důvodů peníze,..

2) Pokud se vám dítě svěří, ujistěte ho svou podporou

3) Zaznamenejte si přesně kdy, kde a kým k šikanování dochází

4) Jde-li o závažné fyzické ubližování, pak druhý den neposílejte dítě do školy a okamžitě informujte TU, případně ředitele školy, výchovného poradce

5) Je-li dítě zraněno, potom navštivte lékaře

6) Školu informujte v každém případě opakovaného ubližování vašemu dítěti, sjednejte si schůzku a dohodněte další postup

Příloha 3 – příklady šikanování

Zpověď oběti počátečního stádia šikany:

- nadávaj mi nebo mi dělaj naschvály
- maj na mne poznámky, když přijdu po nemoci
- rejpať do mne, když učitel rozhoduje koho vyzkoušet, tak mu poraděj mne
- když nejsem ve škole, říkaj učitelům, co není pravda
- když něco provedou, snažej se to svali na mne
- když se učitel zeptá, jestli někdo nemá tahák, hned se všichni ozvou, že mám já
- o hodině, když je písemka, tak se zničeho nic ozve, abych neopisoval
- všichni maj strašnou radost, když dostanu špatnou známku
- když jsem služba, tak všichni dělaj ve třídě nepořádek
- nepouští mne mezi sebe, když si povídají
- když si řeknu o sešit, tak řeknou, že ho nemají a pak ho pučej někomu jinému
- ve frontě na oběd mne předbíhají
- když je ve třídě smrad, tak řeknou, že jsem si prd
- nic mi nepučej
- když něco udělám, hned to všem řeknou
- plivnou mi na židli a na všechny ostatní, abych si nemohl najít jinou
- na výtvarě si ode mne vezmou štětec a nic mi neřeknou a maj z toho strašnou srandu, když ho hledám
- když v matice někdo počítá na tabuli, tak mu raděj a řeknou mu i výsledky, ale mě ne, když už mi poraděj, tak špatně
- někdy mi zamknou tašku do skříně a říkaj, že od ní nemaj klíč
- když se učitel zeptá, kdo chybí, tak místo mého jména řeknou nějakou nadávkou

Příloha 4 – Šikana podle paragrafů

(podle JuDr. Chuděry)

V právní praxi bývá pojem šikana používán jako synonymum pro „úmyslné jednání, které je namířeno proti jinému subjektu a které útočí na jeho důstojnost“. Z hlediska výkladu pojmu šikanování není důležité, zda k němu dochází slovními útoky, fyzickou formou nebo hrozbou násilí. Rozhodující je, kdy se tak děje úmyslně. Dále musí být splněny tato podmínky:

- pachatel se dopustil jednání, které splňuje znaky konkrétního trestného činu tak, jak jsou vymezeny v trestním zákoně
- musí být prokázán úmysl pachatele dopustit se takového jednání a míra společenské nebezpečnosti
- jeho jednání dosahuje intenzity stanovené v zákoně
- u trestných činů, jejichž podstatou byla šikana, lze proto předpokládat, že právě s ohledem na rozšiřující se případy podobných jednání bude skutek jako trestný čin považován. Šikana bývá nejčastěji postihována podle ustanovení trestního zákona a to jako:
 - trestný čin omezování svobody
 - trestný čin vydírání
 - trestný čin vzbuzení důvodné obavy
 - trestný čin loupeže
 - trestný čin ublížení na zdraví
 - trestný čin poškozování cizí věci
 - trestný čin znásilnění, či pohlavního zneužívání

K tomu, aby byl pachatel postižen musí být starší 15 let.

K trestní odpovědnosti mladších 15 – ti let nedochází, neznamená to však, že nemohou být postiženi jinak, případně mohou být postiženi rodiče.

Nezletilý pachatel může být postižen nařízením ústavní výchovy, může nad ním být stanovený dohled.

Pokud jde o trestní sazby, je v případě šikany možný i jednočinný skutek, tzn. Že jedno jednání může být kvalifikováno jako více trestných činů.

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou zodpovědnost škola. Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovněprávně potrestán. Na školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany. A to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy.

Pokud dítě v důsledku šikany nemohlo např. docházet do školy, nese školské zařízení odpovědnost i za škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do a ze školy apod.

Školní program proti šikanování byl schválen Pedagogickou radou 29.8.2012
Platnost Školního programu proti šikanování: od 1.9.2012

Školní program proti šikanování vypracoval dne 25.8.2012:

Mgr. Michal Novotný
ředitel školy